

Wielosektorowa strategia finansowania budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego 2. Propozycje narzędzi i instrumentów finansowania rozwoju przemysłu w Polsce.

Opracowanie: dr Dariusz Prokopowicz, dr Dariusz Grabowski, współpraca prof. dr hab. Paweł Soroka

Polska potrzebuje nowej, długoterminowej strategii społeczno-gospodarczej oraz prężnie działających programów finansowania rozwoju przemysłu, aby zapewnić sobie bezpieczeństwo i rozwój w XXI wieku. W obliczu globalnych wyzwań, takich jak wojna na Ukrainie, globalizacja, rosnące konflikty gospodarcze i potrzeba ochrony przed potencjalnymi agresorami, konieczna jest nowa doktryna obronna, zawierająca także zapisy dotyczące bezpieczeństwa ekonomicznego i będącego jego częścią bezpieczeństwa energetycznego.

Rozwój polskiego przemysłu ciężkiego oraz wysoce technologicznego nie przebiega odpowiednio szybko i efektywnie wedle potrzeb związanych z rozwojem polskiej gospodarki jako gospodarki aspirującej do gospodarki wysoko rozwiniętej gospodarczo, technologicznie ale i militarnie. Powstanie i rozwój Centralnego Okręgu Przemysłowego COP 2 odegrałoby kluczową rolę w zwiększeniu skali rozwoju polskiego przemysłu ciężkiego i gałęzi wysoce technologicznego przemysłu. W kontekście wspomnianych potrzeb niezbędnym jest systemowe rozwinięcie rządowych, instytucjonalnych programów zewnętrznego finansowania utworzenia i finansowego, permanentnego wspierania rozwoju Centralnego Okręgu Przemysłowego COP 2. Niezbędnym jest rozwinięcie instrumentów systemowego finansowania w ramach programów rządowych i prowadzonego przez banki komercyjne, fundusze inwestycyjne itp. Poza tym niezbędnym jest rozwijanie rządowego finansowania poprzez specjalnie utworzone fundusze prowadzone przez Bank Gospodarstwa Krajowego i Polski Fundusz Rozwoju.

Zewnętrzne finansowanie opisanych zagadnień, szczególnie w kontekście rozwoju gospodarczego opartego na wspieraniu rozwoju przemysłowych i technologicznych gałęzi gospodarki, modernizacji infrastruktury obronnej i rozwoju sektora obronnego może przyjmować różnorodne formy. Oto szczegółowe rozwinięcie potencjalnych źródeł oraz mechanizmów finansowania:

1. Instrumenty fiskalne i podatkowe
 - **Podatek od dużych korporacji:** Wprowadzenie podatku od przychodów firm o rocznych obrotach powyżej 100 milionów złotych może generować znaczne dochody. Wyjątkowo korzystne byłoby nałożenie takiego podatku na korporacje niepłacące podatku dochodowego w Polsce.
 - **Podatek sektorowy dla instytucji finansowych:** Opodatkowanie banków, które transferują zyski za granicę, mogłoby zasilić budżet na cele obronne.
 - **Zachęty dla Polonii i repatriantów:** Stworzenie ulg podatkowych dla Polaków wracających z zagranicy oraz inwestujących w Polsce (szczególnie w przemysł obronny) mogłoby przyczynić się do zwiększenia bazy podatkowej.
2. Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP)
 - **Fundusze rewolwingowe:** Tworzenie regionalnych funduszy inwestycyjnych (np. przez samorządy) zasilanych środkami publicznymi lub unijnymi.

- **Crowdfunding:** Pozyskiwanie finansowania od społeczności zainteresowanej wspieraniem małych firm lub innowacyjnych projektów.
 - **Kredyty preferencyjne:** Kredyty z gwarancjami rządowymi lub samorządowymi, np. z Banku Gospodarstwa Krajowego (BGK).
 - **Programy wsparcia technologicznego:** Finansowanie wdrażania technologii z Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (NCBR) lub Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP).
 - **Aniołowie biznesu:** Prywatni inwestorzy wspierający finansowo innowacyjne przedsiębiorstwa.
3. Rozwój krajowych ośrodków badawczo-rozwojowych
- **Granty badawcze:** Finansowanie z programów takich jak Horyzont Europa, Fundusz Badawczy EOG czy krajowych grantów NCBR.
 - **Partnerstwa publiczno-prywatne (PPP):** Współpraca między przedsiębiorstwami a rządem w finansowaniu projektów badawczo-rozwojowych.
 - **Dotacje z funduszy przemysłowych:** Programy wspierające innowacje i badania przemysłowe z funduszy centralnych lub regionalnych.
 - **Obligacje projektowe:** Emisja obligacji na finansowanie infrastruktury badawczej lub projektów wdrożeniowych.
 - **Międzynarodowe programy badawcze:** Udział w projektach finansowanych przez instytucje międzynarodowe, takie jak OECD czy Bank Światowy.
4. Kredyty i obligacje międzynarodowe
- **Emitowanie obligacji tematycznych (np. „obligacje rozwoju przemysłu”, „obligacje obronności”):**
Należy powołać – wzorem okresu II Rzeczypospolitej – Fundusz Obrony Narodowej. Fundusz Obrony Narodowej mógłby emitować specjalne obligacje, które byłyby oferowane zarówno obywatelom Polski, jak i zagranicznym inwestorom. Obligacje te mogłyby być oprocentowane w sposób atrakcyjny, aby przyciągnąć kapitał inwestorów instytucjonalnych i detalicznych.
 - **Kredyty od międzynarodowych instytucji finansowych:**
Polska mogłaby uzyskać preferencyjne kredyty z instytucji takich jak Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) lub Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) na projekty związane z bezpieczeństwem narodowym, szczególnie w zakresie budowy infrastruktury.
 - **Kredyty od partnerów strategicznych:**
Zakup zaawansowanego sprzętu wojskowego (np. systemów Patriot, HIMARS czy F-35) może być współfinansowany przez kraje-producentów, takich jak Stany Zjednoczone, w formie umów kredytowych na korzystnych warunkach (Foreign Military Financing - FMF).
5. Partnerstwa publiczno-prywatne (PPP)
- **Inwestycje w infrastrukturę obronną i logistyczną:**
Partnerstwa publiczno-prywatne mogą być wykorzystane w celu budowy magazynów i baz wojskowych, portów lotniczych czy centrów logistycznych. Prywatni inwestorzy mogą partycypować w finansowaniu takich projektów w zamian za długoterminowe kontrakty.

- **Produkcja sprzętu wojskowego:**
Przemysł obronny może rozwijać się dzięki współpracy z międzynarodowymi korporacjami. Partnerstwa tego typu umożliwiają transfer technologii oraz dzielenie kosztów badań i produkcji. Niezbędne jest zawieranie dobrze wynegocjowanych umów offsetowych przy zakupie uzbrojenia i sprzętu wojskowego za granicą.
6. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (FDI)
- **Przyciąganie inwestorów zagranicznych:**
Polska może oferować ulgi podatkowe i preferencyjne warunki dla międzynarodowych firm zbrojeniowych, które zdecydują się lokować swoje fabryki i centra badawczo-rozwojowe w Polsce. Dzięki temu możliwe byłoby zwiększenie eksportu oraz rozwój technologiczny sektora.
7. Crowdfunding i inicjatywy obywatelskie
- **Fundusze społeczne:** Obywatele mogliby być zachęceni do wspierania obronności poprzez zakup specjalnych obligacji, uczestnictwo w loteriach lub darowizny na rzecz Funduszu Obrony Narodowej.
 - **Kampanie społeczne:**
Tworzenie mechanizmów, które angażowałyby społeczeństwo w finansowanie projektów obronnych, np. poprzez dedykowane aplikacje do mikrodotacji lub subskrypcje na rzecz konkretnych projektów.
8. Eksport polskiego sprzętu wojskowego
- **Rozwój eksportu sektora obronnego:**
Modernizacja i rozwój polskiego przemysłu obronnego umożliwią zwiększenie eksportu nowoczesnego uzbrojenia. Dochody z eksportu mogą być reinwestowane w dalszy rozwój sektora.
 - **Budowanie aliansów strategicznych:**
Współpraca z innymi krajami w zakresie produkcji i eksportu sprzętu wojskowego (np. czołgów, dronów, systemów radarowych) może zwiększyć wpływy do budżetu.
9. Zewnętrzne granty
- **Granty technologiczne:**
Współpraca z globalnymi firmami technologicznymi i zbrojeniowymi może zapewnić dostęp do dodatkowych funduszy oraz innowacji.
10. Degresywne odpisy amortyzacyjne i rezerwy inwestycyjne
- **Fundusze unijne:** Dotacje i pożyczki inwestycyjne z programów operacyjnych UE, np. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.
 - **Banki komercyjne:** Kredyty inwestycyjne oferowane przedsiębiorstwom na preferencyjnych warunkach.
 - **Leasing:** Finansowanie zakupów środków trwałych, np. maszyn i urządzeń, poprzez leasing operacyjny lub finansowy.
 - **Fundusze venture capital i private equity:** Środki dla innowacyjnych firm rozwijających nowe technologie i inwestycje w obszarze przemysłowym.
 - **Polskie programy wsparcia:** Dofinansowanie lub ulgi podatkowe dla firm inwestujących w rozwój (np. programy Polskiego Funduszu Rozwoju).

11. Fundusze międzynarodowe i pomoc zewnętrzna

- **Środki z Unii Europejskiej (np. Krajowy Plan Odbudowy - KPO):**
Polska może ubiegać się o finansowanie projektów związanych z obronnością poprzez środki z funduszy UE. W ramach KPO istotne będzie kierowanie tych środków na rozwój przemysłu obronnego, badania i rozwój (R&D) oraz modernizację infrastruktury. Ważne, by środki te wspierały inwestycje realizowane przez polskie firmy.
- **Programy NATO:**
Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego wspiera kraje członkowskie w ramach programów modernizacyjnych. Polska może pozyskać fundusze na rozwój technologii obronnych i infrastrukturę wojskową, szczególnie w obszarze cyberbezpieczeństwa, komunikacji satelitarnej i logistyki.
- **Międzynarodowe granty badawcze:**
Współpraca z instytucjami międzynarodowymi, jak Europejska Agencja Obrony (EDA) czy Horizon Europe, umożliwi finansowanie badań nad nowoczesnymi technologiami wojskowymi.

Zewnętrzne finansowanie stanowi kluczowy element umożliwiający realizację ambitnych celów związanych z modernizacją obronności oraz budową konkurencyjnej gospodarki. Wdrożenie wielowektorowej strategii finansowania może zapewnić Polsce większe bezpieczeństwo i stabilność oraz obecność na rynkach międzynarodowych w dłuższej perspektywie.

Wobec powyższego rozwój polskiego przemysłu ciężkiego oraz sektora wysoko zaawansowanych technologii odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu polskiej gospodarki jako gospodarki aspirującej do statusu wysoko rozwiniętej, zarówno pod względem ekonomicznym, technologicznym, jak i militarnym. W przypadku przemysłu ciężkiego Polska wciąż dysponuje znacznym potencjałem, szczególnie w obszarach takich jak hutnictwo, energetyka, przemysł stoczniowy czy górnictwo. Niemniej jednak, modernizacja infrastruktury przemysłowej nie przebiega wystarczająco szybko, co w połączeniu z globalną konkurencją oraz wymogami związanymi z narzuconą z zewnątrz dekarbonizacją gospodarki, stanowi poważne wyzwanie.

Sektor wysokich technologii, obejmujący m.in. przemysł lotniczy, obronny, IT czy biotechnologię, również boryka się z ograniczeniami, takimi jak niewystarczające nakłady na badania i rozwój oraz brak efektywnej współpracy między uczelniami a przemysłem. W 2022 roku Polska przeznaczyła zaledwie 1,4% swojego PKB na działalność badawczo-rozwojową, co jest wartością znacznie niższą od średniej unijnej wynoszącej 2,3% PKB.

W kontekście powyższych wyzwań, reaktywacja idei Centralnego Okręgu Przemysłowego (COP) w nowoczesnej formie – COP 2 – mogłaby stać się istotnym impulsem dla rozwoju zarówno przemysłu ciężkiego, jak i zaawansowanych technologii. Pierwszy COP, zrealizowany w latach 30. XX wieku, odegrał fundamentalną rolę w budowie polskiego przemysłu obronnego i ciężkiego, co znacząco wpłynęło na wzmocnienie gospodarki oraz potencjału militarnego II Rzeczypospolitej. Współczesny projekt COP 2 mógłby skoncentrować się na trzech głównych obszarach: rozwoju przemysłu obronnego, produkcji zaawansowanych technologii (np. półprzewodników, dronów, technologii kosmicznych) oraz ewolucyjnie i realistycznie przeprowadzanej zielonej transformacji poprzez wdrażanie niskoemisyjnych rozwiązań przemysłowych.

Realizacja tak ambitnego projektu wymagałaby jednak systematycznego wsparcia finansowego. Kluczowe znaczenie miałyby dedykowane instrumenty rządowe, takie jak fundusze zarządzane przez Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) czy Polski Fundusz Rozwoju (PFR). Dodatkowo, należy w pełni wykorzystać możliwości oferowane przez fundusze unijne, takie jak program Horyzont Europa czy Fundusz Spójności. Przykładem do naśladowania może być polityka Niemiec, które w 2023 roku przeznaczyły 10 miliardów euro na subsydia dla przemysłu półprzewodników. Analogiczne inicjatywy w Polsce mogłyby przyczynić się do przyspieszenia rozwoju COP 2.

Równie istotną rolę odegrałyby banki komercyjne oraz fundusze inwestycyjne, które mogłyby oferować preferencyjne kredyty oraz zachęty podatkowe dla przedsiębiorstw inwestujących w innowacyjne technologie. Model partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) mógłby z kolei umożliwić współdzielenie ryzyka i kosztów związanych z budową infrastruktury przemysłowej i badawczej.

Bibliografia:

1. A. Dmowski, D. Prokopowicz, *Rynki finansowe*, Wydawnictwo Centrum Doradztwa i Informacji Difin sp. z o.o., Warszawa 2010. ISBN 978-83-7641-330-3.
2. A. Dmowski, J. Sarnowski, D. Prokopowicz, *Finanse i bankowość. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Centrum Doradztwa i Informacji Difin sp. z o.o., Warszawa 2008. ISBN 978-83-7251-953-5.
3. European Commission. (2023). *Horizon Europe: Strengthening defense industries through innovation*. European Commission. Retrieved from <https://ec.europa.eu/info/funding-defense-innovation...>
4. K. Golczak, K. Golinowski, J. Kamycki, K. J. Lewandowski, K. Pająk, J. Płaczek, D. Prokopowicz, Z. Wesołowski, *Prognoza globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego zdeterminowanego przez pandemię koronawirusa w obszarze gospodarczym, społecznym, politycznym i geopolitycznym. Prognoza kryzysu w obszarze gospodarczym* (w:) P. Soroka, A. Skrabacz, P. Wilczyński, K. Golczak, R. Kołodziejczyk, K. Pająk, A. Mitrega (red.) *Raport zawierający diagnozę i prognozę globalnego kryzysu finansowogospodarczego zdeterminowanego przez pandemię koronawirusa w obszarze gospodarczym, społecznym, politycznym i geopolitycznym*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2021, s. 87-120. ISBN 978-83-8017-375-0.
5. P. Kowalski (2020). *The economics of national security: Financing military development and defense policy*. Warsaw University Press.
6. K. Pająk, D. Prokopowicz, K. Rawska, P. Soroka, A. Karpiński, *Stanowisko Polskiego Lobby Przemysłowego poświęcone pożądanej strukturze przemysłu w Polsce i proponowanym nowym rozwiązaniom i mechanizmom ekonomicznym niezbędnym dla modernizacji i zmiany tej struktury* (w:) K. Pająk, H. Potrzebowski, P. Soroka (red.), „Polskie Lobby Przemysłowe im. Eugeniusza Kwiatkowskiego”, Materiały programowe i informacyjne, opinie i stanowiska z 2023 i początku 2024 roku, rocznik nr 35, Polskie Lobby Przemysłowe, Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny SIM, Warszawa marzec 2024, s. 86-109. ISBN 978-83-960892-5-0
7. D. Prokopowicz, *Gospodarcze skutki wojny w Ukrainie* (w:) E. Cieślak, J. Maj, K. Pająk, D. Prokopowicz, A. Radomyski, P. Soroka, P. Śledź, *Wybrane aspekty rosyjskiej agresji na Ukrainę w obszarze politycznym, militarnym i gospodarczym*, (pod red. nauk.

P. Soroka i K. Pająk), Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2023, s. 284-332. ISBN 97883-8017-474-0.

8. D. Prokopowicz, *Szanse i zagrożenia zastosowania technologii sztucznej inteligencji w sferze militarnej* (w:) P. Soroka, P. Lamelek, K. Rawska, A. Zagórska (red.), *Aspekty technologiczne i informatyczne współczesnych zbrojeń*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2024, s. 68-117. ISBN 978-83-8017-561-7.
9. D. Prokopowicz, *Znaczenie innowacyjności w sektorze przedsiębiorstw i efektywnym współdziałaniu z samorządami podstawą rozwoju gospodarczego w Polsce. The importance of innovation in the business sector and effective cooperation with local authorities to economic development in Poland* (w:) S. Gwoździwicz, B. Mydlowska (red.), *Prawne i społeczne problemy samorządu terytorialnego*, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości w Warszawie, Warszawa 2015, s. 247-260. ISBN 978-83-64568-10-7.
10. D. Prokopowicz, *Znaczenie innowacyjności w sektorze przedsiębiorstw i podmiotów systemu finansowego w Polsce w kontekście rozwoju gospodarczego kraju* (w:) J. Szablowski (red.) "Przedsiębiorczość i innowacje w wybranych krajach Europy", Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok 2016, s. 71-91. ISBN 978-83-60432-92-1.
11. P. Soroka, A. Karpiński, W. Bojarski, D. Prokopowicz, K. Golczak, *Uwagi Polskiego Lobby Przemysłowego do dokumentu „Polityka przemysłowa Polski” z 21 czerwca 2021 r., ekspertyza* (w:) E. Misterski, H. Potrzebowski, P. Soroka, *Polskie Lobby Przemysłowe im. Eugeniusza Kwiatkowskiego*, Polskie Lobby Przemysłowe, Warszawa marzec 2022. ISBN 978-83-960892-1-2
12. J. Smith, A. Brown (2023). *Strategic defense funding and economic growth: A comparative study of NATO countries*. *Journal of International Security*, 45(6), 55-78. <https://www.jis.com/articles/defense-funding>
13. United Nations Office for Disarmament Affairs. (2022). *Financing the future of defense: International cooperation in military investment*. United Nations. Retrieved from <https://www.un.org/disarmament/defense-financing...>
14. World Bank. (2021). *External financing for military modernization: Trends and challenges*. World Bank Report No. 1596. Retrieved from <https://www.worldbank.org/defense-financing...>

Opracowanie: dr Dariusz Prokopowicz, dr Dariusz Grabowski , współpraca prof. dr hab. Paweł Soroka